UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Secunda, si prius putabat hunc esse liberum: et postea deprehenderit ipsum esse seruu[m], an possit eu[m] deserere? Sic.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

primogenitarũ[a] ⁊ paternis imperijs ſe ſibi iure copulatam. Q; autẽ error perſone nõnullos excuſet, authoritate illa ꝓbatur qua ſoror vxoris vtroꝗ inſcio[b] (ſorore videlicet ⁊ marito) in lectum eius iuiſſe, ⁊ a viro ſue ſororis cognita perhibetur: que ſine ſpe coniugij perpetuo manere cenſeẗ: ille tamẽ q̃ cognouit eã per ignorantiã, excuſaẗ. Aliter etiã hoc ꝓbaẗ diabol⁹ nonnunꝗ̃ ſe in angelũ lucis transformat[c]: nec eſt periculoſus error ſi tunc creditur eſſe bon⁹ cum ſe bonum ſimulat. ſi ergo tunc ab aliquo ſimplici quereret, an ſue beatitudinis vellet eſſe particeps, et ille reſponderet ſe in eius conſortium[d] velle trãſire: nunq̃d dicẽdus eſt cõſenſiſſe in conſortiũ diabolice damnationis, an nõ potius in participationẽ eterne claritatis? Itẽ ſi quis hereticoꝝ nomine Auguſtini vel Ambroſij, vel Hieronymi alicui catholicorũ ſeipſum offerret, atꝗ ad ſue fidei eum imitationẽ ꝓuocaret: ſi ille preberet aſſenſum, in cuius fidei ſententiam diceret cõſenſiſſe? Nõ in hereticoꝝ ſectã, ſed in integritatẽ catholice fidei, quã ille hereticus ſe mentiebaẗ habere. Quia ergo hec perſona decepta errore nõ in hũc, ſed in eũ quẽ iſte ſe mentiebaẗ eſſe, conſenſit: patet ꝙ eius coniunx nõ fuerit. ¶ Error fortune ⁊ qualitatis non excludit cõſenſum: veluti ſi q̃s cõſentiret in prelaturã alicuius eccleſie quã putaret eſſe diuitẽ, ⁊ illa eſſet minus copioſa: q̃uis hic deciperet errore fortune, non tamen poſſet renũciare prelature acceptę. ſimiliter que nubit pauperi, putans illum eſſe diuitẽ: nõ poteſt renũciare priori conditiõi, q̃uis errauerit. ¶ Error qualitatis non excludit ſimiliter cõſenſum: vtpote ſi q̃s emerit agrum vel vineam quã putabat eſſe vberrimã: quãuis iſte erraret in qualitate rerũ, rem minus fertilem emendo: non poteſt tamen venditionẽ reſcindere[e]. Similiter q̃ duxit in vxorẽ meretricẽ vel corruptã quã putat eſſe caſtã vel virginem, non poteſt eam dimittere ⁊ aliã ducere.

¶ Queſtio.ij.

Secũda[f] queſtio eſt ꝓpoſita de ꝯditiõe an liceat mulieri dimittere eũ quẽ putabat liberũ ſi poſtea illũ inuenerit ſeruũ. Q; vero mulieri non liceat a ſeruo diſcedere, multis rationibus videẗ poſſe probari. In Chriſto enim Ieſu, nec iude⁹, nec grecus, nec ſeruus[g], neꝗ liber diſtinguiẗ. ergo nec i ꝯiugio chriſtianoꝝ. eadẽ eñ lege in fide Chriſti vterꝗ regitur.

a ¶ Primogenitarum. conſuetudo erat maiorem ꝑmo nuptui tradere. vij. q. j. q̃ꝫ periculoſum.
b ¶ Inſcio. ĩ. xxxiiij. q. j. ⁊. ij. in lectum.
c ¶ Transformat. ſ. xxvj. q. v. epiſcopi.
d ¶ Conſortium. hoc verũ eſt ꝙ iſte non peccat cũ ita ſimpliciter in genere dicit ſe velle eſſe participẽ ſue beatitudinis: ſecus ſi ad ſpecialia deſcenderet, non tamẽ ob hoc excuſaẗ Saul q̃ adorabat demonem quẽ credebat eſſe ſamuelẽ. xxvj. q. v. nec mirũ. hoc ideo qꝛ interceſſit culpa ſua: vel ibi idololatria adorauit.
e ¶ Reſcidere. vt C. de reſcin. vẽ. q̃ſquis. niſi eſſet deceptus vltra dimidiã iuſti precij: vt ex̃ de empt. ⁊ ven. cũ dilecti. Uel niſi haberet peſtiferas herbas: vt. C. de edi. actio. ſi prediũ. Uel niſi dediſſet dolus cauſam ꝯtractui: † vt. ff. de dolo, l. ⁊ eleganter.

Secunda queſtio. ¶ Hec. q. diuiditur in quatuor partes. In prima probat per tres autho. ꝙ ſi q̃s ſciẽter conſentit in ancillã, tenet matrimonium. Scd̃a ibi: his ita. Tertia ibi: Si vero. Quarta ibi: Queriẗ etiam. Io. de fan.

¶ Caſus. Hic proponiẗ ſecũda queſtio, qua queritur an mulier poſſit dimittere illum quẽ putabat liberũ eſſe cum ſit ſeruus? Et certũ eſt ꝙ ſic: ſecus ſi ſciebat eſſe ſeruum: vt. ĩ. e. ſi quis ingenuus. Allegat tñ ſ. ꝓ vtraꝗ parte. vnde ꝓbat in iſto § trib⁹ authoritatib⁹ Pauli ꝙ eũ dimittere non põt. nec iude⁹ ſupple repellẽd⁹ eſt a ſacramẽtis eccleſiaſticis.

¶ Secunda. hic queriẗ an ſeruili conditione reperta libera poſſit recedere? ⁊ quidem ſic, ſi ignorauit eum eſſe ſeruũ quãdo ꝯtraxit cũ eo: vt. ĩ. e. ſi quis ingenu⁹. Et no. hu. ꝙ nõ ois error conditionis impedit matrimoniũ, ſed tantũ error ſeruilis cõditionis, nec etiam ſemper talis error impedit. Unde ſi libera vult contrahere cum ſeruo, ⁊ contrahit cum libero, non dirimiẗ matrimonium, licet ibi ſit error cõditionis: quia non intelligiẗ talis decepta que cũ meliori ꝯtrahit q̃ꝫ credebat. Similiter dic ꝙ ſi ſeruus credit ꝯtrahere cũ libera, ⁊ ꝯtrahit cũ ancilla: non dirimitur matrimoniũ, qꝛ conſentit in hominẽ ſue cõditionis: et quia neuter poteſt aliquid alij obijcere, ⁊ ita propter errorem ſerui nunꝗ̃ dirimiẗ matrimonium: ſed certe pari ratione videtur ꝙ ſi aliqua credit ꝯtrahere cum vno, et contrahit cũ alio qui eſt ditior ⁊ melior, ꝙ matrimoniũ teneat: quia non videtur decepta. Alij autem dicunt ꝙ ſiue erret in meliori ſiue in deteriori conditione, ſemper dirimiẗ matrimonium. Tertij dicũt ꝙ ſi interueniat error in diſpari conditione, dirimiẗ matrimonium. † ſed ſi in pari, non dirimitur. vnde ſi libera vult ꝯtrahere cum libero, et contrahit cũ ſeruo: vel ſi ſeruus vult contrahere cum ſerua, ⁊ cõtrahit cum libera, nõ tenet matrimoniũ. ſed ſi liber vult contrahere cũ ſerua, ⁊ cõtrahit cum libera: vel ſi ancilla vult contrahere cũ libero, et contrahit cũ ſeruo: tenet matrimonium, qꝛ vtrobiꝗ eſt paritas. Ioan. ⁊ hec opinio bona mihi videẗ. B. Dubitari autem conſueuit ſi libera contrahit per errorem cum homine aſcriptitie cõditionis, an teneat matrimonium? H. dicit ꝙ teneat: lex tamen contradicit in autenti. de nup. § aſcriptitio. col. iiij. et. C. de ſenatuſcon. clau. l. vna.

g ¶ Nec ſeruus. A ſacramentis enim eccleſiaſticis non eſt amouendus: vt extra de coniug. ſeruo. dignum. Uel ab illis que ſunt iuris naturalis vt a voto: vt in autenti. de mona. § hinc autem. colla. j. vbi Iuſtinianus inducit hec eadem verba apoſtoli ad probandum ꝙ ſeruus poſſit eſſe monachus, ſed quãtum ad ius ciuile ſeruus non habetur pro homine: vt. ff. de regulis iur. quod

Saul adorauit demonẽ, nã prius ſtatio: nem vo: luit ſuſcitare ſamuelẽ, et ſic peccauit.

Uenditio triplẽter reſcinditur.

Deh⁹ plene no. i pre dic. decre. cuz dilecti.

Libera ĩ ignorãter cũ ſeruo ꝯ traxit, an ab eo recedere poſſit.

Errãs ĩ meliori ꝯditiõe an poſſit matrimoniũ dirimere.

† Arg. ad hoc inſti. de ac. § ꝑterea. ff. d vſu fru. hacten⁹. in fi. ⁊ l. ſeq. ff. d in diem addic. ſi vẽditor § ſꝫ ſi neuter. ff. de fideiuſ. l. iij. in fi.

Gala. iij. d.

attinet ad ius ciuile ⁊c.

O Mnibus nobis.¶ Caſus. Cũ apud deũ nõ ſit acceptio perſonarũ, ſed vnꝰ ſit pater omnibꝰ, ⁊ vna lex: ſicut ingenuꝰ dimitti nõ poteſt, ita ſeruꝰ ſciẽter ſemel cõiugio copulatus dimitti non poteſt.

ſerua, non tenet matrimonium.

¶ Hiſ ita.¶ Hec eſt.ij.pars.q.in qua dicit̃ ꝙ ſi credebat vir aliquã liberã, ⁊ erat ancilla, poterit ab ea ſeparari: ⁊ hoc ꝓbat per tria ca. Jo.de fan.

S I quis ingenuus.¶ Caſus. Si ingenuus ancillam alterius ignorans ducat in vxorem: ſi voluerit eam redimere facere põt, alioq̃n dimittat eã. ſi vero ſciẽter cũ ea cõtraxit, eã dimittere non poteſt.

a ¶ Reddituri ſunt. Arg. ꝙ ſeruꝰ non tenetur obedire domino in atrocibus. xj. queſt. iij. non ſemper.

j.cor. vij.g.

b ¶ Legem. Nõ quo ad promotionem. Irregularis enim efficitur qui cũ ſerua cõtrahit: arg.xxxiiij.diſtic. ſi quis viduam. ſed ſequuntur vnã legem habito reſpectu ad ius naturale. nam de iure naturali quilibet cũ qualibet poſſet cõtrahere. et ita ſeruus cum libera, niſi obſtaret conſtitutio eccleſie.

Mat. vj.b.

c ¶ Ingenuꝰ. Argumentũ a toto in quantitate, ab vniuerſali ad ſingulare. ſimile.xix.diſti. ſi Romanorum.

d S I q̃s.¶ In matrimonium. Poteſt ergo matrimonium eſſe inter ſeruum ⁊ liberam: qđ eſt contra legez. C. de inceſtu nup. l.iij. ſed abrogata eſt q̃ ad hoc vbi ſcienter cõtrahitur.

Matrimoniũ põt eſſe iter ſeruũ ⁊ liberã.

e ¶ Sz vna. quãtum ad hoc.

S I quis ancillam.¶ Caſus. Dicit̃ hic ꝙ ſi quis manumittit ancillam ſuam, ⁊ eã ducat in vxorem, ratum erit matrimoniũ inter eos, cum ex conſenſu matrimonium perficiatur.

indifferenter em̃ ab apl'o dicit̃ oĩbꝰ. Qui vult nubere, nubat in dño, ⁊ iterũ: Mulier nubat cui vult, in dño tantũ nõ precipit̃ vt ingenua nubat ingenuo: ancilla ſeruo: ſed quelibet earũ cui vult, nubat in dño.

I tẽ Julius papa. c.iiij.

¶ Licet ſeruo matrimonia cõtrahere.

O Mnibus nobis vnus eſt pater in celis: ⁊ vnuſquiſq; diues ⁊ pauper, ſeruus et liber equaliter pro ſe ⁊ pro aĩabus eorũ rationem reddituri ſunt [a]. quapropter omnes cuiuſcũq; cõditionis ſint, vnã legẽ [b] (quãtũ pertinet ad deũ) habere nõ dubitamꝰ. ſi autẽ oẽs vnã legẽ habẽt, ergo ſicut ingenuus [c] dimitti non poteſt, ſic nec ſeruꝰ ſemel ꝯiugio copulatus vlteriꝰ dimitti poterit.

I tem zacharias papa.

¶ Ancillã in matrimonio ſuſceptã viro dimittere nõ licet.

S I q̃s liber ancillã in matrimoniũ [d] acceperit, nõ habet licẽtiã dimittere eã ſi cõſenſu amboꝝ cõiuncti ſunt, excepta cauſa fornicationis: ſed vna [e] lex deinceps erit per oĩa et viro ⁊ femine.

I tem Julius papa.

¶ Inter patronũ ⁊ libertã cõſtat eſſe matrimoniũ legitimũ.

S I quis ancillam ſuam libertate donauerit, et in matrimoniũ ſociauerit: dubitat̃ [f] apđ q̃ſdã vtrũ huiuſmodi nuptie legitime eſſe videantur an non? Nos itaq; vetuſtã ambiguitatẽ decidentes, talia cõnubia legitima eſſe cẽſemꝰ. ſi em̃ ex affectu fiũt omnes nuptie: ⁊ nihil impiũ ⁊ legibꝰ [g] contrariũ in tali copulatione fieri poteſt: quare p̃dictas nuptias inhibendas exiſtimemus?

H is ita reſpondet̃: non negatur ingenuã poſſe nubere ſeruo: ſz dicit̃ ꝙ ſi neſcit̃ eſſe ſeruilis cõditionis, libere poteſt dimitti cũ ſeruitꝰ eiꝰ fuerit deprehẽſa. Illđ autẽ apl'i ⁊ Julij pape intelligẽdũ eſt de his quoꝝ conditio vtriq; nota eſt. huius autẽ ꝯditio mulieri incognita erat. nõ ergo premiſſis authoritatibꝰ cogit̃ manere cũ illo, ſz liberũ illi eſſe oſtendit̃, vel manere vel diſcedere.

V nde in concil. apud vermeriã cui interfuit rex Pipinus, ſtatutum eſt ca. vj.

¶ De eo q̃ ancillã duxit vxorem quã putabat eſſe liberã.

S I quis ingenuꝰ homo vxorẽ ancillam alteriꝰ acceperit, et exiſtimat ꝙ ingenua ſit: ſi ipſa femina fuerit poſtea in ſeruitute detecta: ſi eam a ſeruitute redimere poteſt, faciat [h]. ſi non poteſt [i] ſi voluerit aliam accipiat. ſi autem ancillã eam ſcierat [k], et collau-

h ¶ Faciat. Sed pone ꝙ liber ignoranter cõtraxit cũ ſerua: poſtea dñs manumittit eam: ⁊ ipſe cognoſcit eaz, poſt eiꝰ manumiſſionẽ. poſt cõperit eã fuiſſe ancillã tẽpore contracti matrimonij. queritur an poſſit eã dimittere? Et dicimꝰ ꝙ ſic: q2 cõſenſus ille ab initio nullꝰ fuit. ſed ſi dñs eius tũc tẽporis ſciebat contrahi matrimoniũ et tacuit: tũc tenet matrimoniũ, quia eoipſo intelligitur ei dediſſe libertatẽ. in aut̃. de nupt̃. §. ſi vero ab initio, colla. iiij. et in aut̃. vt liberti decetero. §. ſi quis. coll̃. vj. Sed pone ꝙ libera cõtraxit cum eo quẽ credebat liberũ: ſed poſtea comperta ꝯditione ſeruitutis nihilominꝰ vult ſtare ſecum, ſed ille recuſat. Dicunt q̃dã hoc matrimonium eſſe ex vna parte, ⁊ nõ ex altera: vt extra de eo q̃ dux. in ma. ca. Sz dico ꝙ q̃tũ ad neutrũ eſt matrimoniũ. vnde neuter cogitur ſtare cum altero quãtum ad vinculũ matrimonij, ſed ratione fidei ꝓmiſſe bene tenet̃ ei. Idẽ poteſt dici cũ maior ꝯtrahit cũ minori ꝙ quãtum ad neutrũ eſt matrimoniũ: ⁊ quantũ ad vinculũ matrimonij eque poteſt maior recedere a minore, ſicut minor a maiore. ſz nõ eſt ita quãtũ ad fidẽ ꝓmiſſam.

Ancillã ignorãter ductã enĩ poſt manumiſſionem põt liber dimittere

Matrimoniũ inter liberaz ⁊ ſeruum ꝯtrũ poteſt enĩ a ſeruo diſſolui.

Hec fuit ſententia Lau. q̃ ita no. j. ca. ꝓx.

f ¶ Dubitat̃. Per legẽ illã forte. C. de inceſt. nup. humilẽ. vbi dicit̃ ꝙ nõ põt eſſe matrimoniũ inter clarũ virũ ⁊ abiectã mulierẽ, nec inter ſenatorẽ ⁊ libertã.

g ¶ Et legibꝰ. Et ita leges ſi ꝯtradicerẽt, duz tamẽ illis legibꝰ canon non obuiet, non tenet matrimoniũ. nam ꝙ leges habeãt locũ in matrimonio, videt̃, licet h. contradicat, arg. xxxv. q. v. ad ſedem. ⁊. xxvij. q. ij. quod autẽ. et ca. lex diuine. in fi. vnde dicunt quidam ꝙ cum hic lex dicat non eſſe matrimoniũ cum ancilla, vt. C. de inceſt. nup. l.iij. et canon non excipiat niſi cum ſcienter ducit, ꝙ vbi etiã cũ libera contrahit ſeruus credens ſe cõtrahere cũ

Arg. ad hoc x. diſt. q̃m. vbi de hoc. ⁊. xcvj. diſt. cuz ad verũ vbi de hoc in glo. vl.

h ¶ Faciat. Conſilium eſt, non preceptum.

i ¶ Si non poteſt. i. ſi non voluerit: vt ſit quaſi expoſitio litera ſequens, ſed nec dominus cogitur eam vendere: arg. j. q. j. eos.

k ¶ Scierat. Nõ videt̃ celata que ſciuit, nec debuit certiorari que non ignorauit: vt. ff. de act. emp. ⁊ ven. l. j.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ habeat. Dicit tñ lex q̃ ſi filia ſenatoris contrahat cũ liberto,nõ tenet matrimoniũ: vt.ff.de ſenato.filiã.ſed illud ſm leges nõ tenet:ſed ſm canones tenet:quia matrimonia iure poli reguntur.ij.q.iij.§.hinc colligitur.

Cuius rei cauſa.¶ Caſus. Uxor cuiuſdã clerici cum m̃re ſua accedẽs ad apoſtolicã ſedẽ cõqueſta eſt ſe eẽ etiã expulſam a viro pretextu ſeruitutis:cui ep̃s loci promiſit q̃ viro eam reſtitueret ſi ſe liberã eſſe ꝓbaret. Unde Gregorius illi ep̃o ſcribit mandando ei vt illam viro ſuo reſtituat:quia ipſa ſuã libertatẽ bene probauit:qđ ſi non fecerit, non dimittet incorrectum.

hoc verum eſt cum in modum exceptionis obijcitur reſtitutio.ſed ſi directe in modũ actionis,poſſet vſq̃ ad ſententiam: vt extra de cau.poſ.paſtoralis.

¶ Cum dicitur ¶ Caſus. Iſte.§.reſpicit illud ca.ſi femina,⁊ ex eo infert q̃ ſi neſcierit eum ſeruũ eſſe,nõ cogitur cum eo remanere. Poſtea ponit Gratia.quandam incidentẽ queſtionem, que incipit ibi. Si vero.et ad eam ſoluẽdam inducit ca. ſequens.

dauerat:prout legitimã eã habeat[a].ſic̃ et mulier igenua de ſeruo alterius facere debet.

Item ex eodem ca.viij.

¶ Nõ licet mulieri dimittere quẽ ſciẽs ſuũ accepit in virũ.

SI femina igenua acceperit ſeruũ,ſciẽs q̃ ſeruus eſſet,habeat eum: q2 oẽs vnũ patrẽ habemus in celis. Una lex erit viro et femine.

Item Gregorius.

¶ Seruitutis occaſione dimitti non valet que poſt controuerſiam ſtatus ſe in libertatem aſſeuerauerit.

CUius rei cauſa cũ matre ſua huc cõpulſa anno preterito preſentium venerit latrix,fraternitas tua cautius nouit:q2 ſcil3 marit⁹ ſuus veſter clericus ob hoc q̃ de ſeruili fuerat cõditione pulſata, a ſuo noſcitur eam remouiſſe[b] conſortio:voſq̃ hic poſitos aſſerunt ꝓmiſiſſe vt ſi ꝓbare[c] ſe liberã adiuuãte dño valuiſſet ſuo eã vos cõiugio reformaretis.Fraternitas igit̃ veſtra cognoſcat q̃ reuelãte deo libertatis authore approbata[d] ſit libera:nullaq̃ in ea macula ſeruilis inuenta eſt.his ergo cognitis ſine mora aliqua ſuo eã volumus marito[e] reſtitui:nec vlterius idẽ vir eius argumẽta ſibi occaſionis exquirat quibus eam poſſit abijcere. nam ſi a vobis(quod nõ credimus) minime fuerit adimpletum, eamq̃ recipere forte diſtulerit:nos illud cognoſcatis cum diſtricta vindicta corrigere.

CUm dicitur,ſciens illum ſeruum:datur intelligi q̃ ſi neſciret illũ ſeruũ eſſe,non cogitur manere cum eo. Q2 ergo hec et perſone ⁊ conditionis dolũ paſſa eſt:non cogitur adherere ei cuius fraude decepta eſt. Si vero liber accepit:⁊ ille vt cauſam preſtet diſſidij,ſe alicuius ſeruũ feeerit: nec vxorẽ dimittere,nec illa ob viculũ cõiugij in ſuitutẽ redigi poterit.

Uñ in Triburienſi concilio.

¶ Occaſione conditionis doloſe mutate vir nõ diſcedat ab ea quã libertatis tpe acceperit.

PErlatũ eſt ad ſanctã ſynodum q̃ quidam ingenuus ingenuam accepit vxorem:et poſt filiorum procreationem occaſione diuortij[f] cuiuſdã ſeruũ ſe fecit. vtrũ neceſſario mulierẽ tenere debeat ⁊ ſi tenuerit, vtrũ illa quoq̃ ſm ſecularẽ[g] legẽ ſeruituti ſubijci

b ¶ Remouiſſe. nunquid ergo ſine iudicio eccleſie poteſt liber dimittere ancillam quam credebat liberam? Uidetur hic q̃ ſic, et xxxij.qõ.ij.ancillã. Nã retinẽdo eam,ſibi facit preiudiciũ:vt extra de coniug.ſer.propoſuit. ſecus tamẽ videt̃: vt.xxxiij.q.ij.ſeculares.xxxv.qõ.vj.multorũ.nã ſi cauſa ſeparationis ſit manifeſta: tamen ſine iudicio eccleſie non debet dimitti: vt ex̃ de diuort. porro. Nã pendente accuſatiõe alter alteri tenetur reddere debitũ: vt extra vt lite penden. laudabilem.et hoc poteſt admitti.vnde ſi petita fuiſſet hec reſtitutio,audiri debuiſſet: ⁊ pendente cauſa negabit ei alimenta: vt.ff. de lib.agno.ſi neget.ſponte tamen non debet ei cõmiſceri:ne fiat ei preiudiciũ.extra de cõiug.ſer.propoſuit. ſed ad mandatum eccl̃ie poteſt.ff.de ap.cum ex cauſa.

Liber q̃ ignorãt ãi ancil la ẽrit, in ſine iudicio eccleſie illam di mittere poſſe.

c ¶ Probare.ſed quare ꝓbat iſta ſe liberam cum actori ſemper incumbat probatio: vt.vj.qõ.vlti.actor.maxime cum ipſa fuerit in poſſeſſione libertatis? Sed dic q̃ ſponte aſſumpſit hoc onus, vnde mos ei gerẽdus erat vt.ff.de proba.circa.

d ¶ Approbata.id eſt a iudice pronunciata. Et nota q̃ ſi iudex pronunciaret eam liberam et ingenuã,talis ſententia omnibus preiudicat.ff.de ſtatu ho.ingenuum. Si autem pronunciaret non eſſe ſeruam petenti,illi ſoli nocet ſententia.ff.de liber.cau.l.diui.

e ¶ Marito. arg. q̃ qui in initio litis reſtitutionem non petijt,poſtea petere non poſſit,3.iij.q.vj.§.exceptio,ſed

¶ Cas⁹. Quidã ingenuus ingenuã habens vxorẽ ſe fecit ſeruũ cuiuſdam, vt hac occaſiõe diuerteret ab vxore. quare queſitum fuit in concilio triburiẽſi vtrũ illã tenere debeat: et ſi tenuerit, vtrũ illa redigat̃ in ſeruitutem.⁊ reſpondetur in concilio q̃ propter hoc nõ poteſt ab ea diuertere, nec illa ancilla efficitur. iij.ps.

f ¶ Diuortij. Sz vnde haberet iſte occaſionem diuortij ꝓpter hoc? Certe per legẽ que dicit q̃ ſeruitus ſuperueniẽs dirimit matrimoniũ. ff. de diuor.l.j.et in auten.de nup.§.ſi vero. collat̃.iiij. Sed qualiter potuit iſte ſe vendere,cum ex hoc ſequat̃ q̃ idez ſit qui vẽdit, et qđ venditur:quod eſt contra illud. ff. de rerũ permutatione.l.j.maxime cum quinq̃ exigantur vt venditio liberi hominis teneat: ſcilicet vt patiatur ſe venundari ad precium participandum,et vt in veritate participet, et vt non ſit ignarus ſue conditionis, et vt emptor ignoret eius conditionem: et vt ſit maior.xxv.annis.ff.qui. ad liber.procla.non li.l.j.et.ij. Item queritur vtrum iſte qui ſe vendit,poſſit repeti ab vxore que ius habet in eo, et in cuius opprobrium redundat huiuſmodi ſeruitus. argu.q̃ ſic.ff.de libe.cau.l.j.et.iij.quod concedit h.maxime cum ipſa fuerit abſens: nec poterat proclamaſſe. argu.ff.man.ſi precedente.§.lucius.et hoc concedo cum vir non habeat copiam ſui corporis:ſed mulier.et eſt argu.ad hoc.xxxiij.q.v.quod deo.

Uenditio hõis liberi tenet q̃n q̃ in ſue niẽtib⁹.

g ¶ Scđm ſecularẽ.non romanã.nã ſm eam ob ſeruilem conditionem viri non mutatur conditio vxoris, ſed ſm legẽ lombardã,ſm quã non illa vxor vel filij rediguntur in ſeruitutem:ſed ſcđa cum filijs: vt in lombarda de

hiis qui ſe in ſer. alteri ſub. l. penult. ⁊ vlti. in his enim legibus dicitur ꝙ vxor quam tunc habebat, vel filij non redigũtur in ſeruitutem: ſed ſecunda cum filijs. ſed ſi illa defuncta alia ei nubat libera: et ipſa et filij eius rediguntur in ſeruitutem. Uel facit hic mentionem de ſenatuſconſulto Claudiano ſcʒm quod ſi libera ibat in amplexus ſerui, ſerua efficiebatur. ſʒ ſublatum eſt hoc. C. de ſenatuſcon. clau. l. j.

a ¶ Dimitti. argu. licet aliquid deueniat ad id a quo incipere nõ potuit, nõ tamen propter hoc irritatᷣ. ✝ 8. di. lv. precepta. j. pri. q. j. ad limina.

✝ de hoc habetᷣ p ⁊ contra. ff. d ꝟb. obl. l. exiſtimo. ⁊ l. pluribꝰ

Dictuʒ eſt nobis. ¶ Caſꝰ. Quidã propter poteſtatẽ quã habebant, pſumebãt dirimere mrĩmonia inter ſeruos cõtracta: et ideo ſtatuit Sabilonẽſe concil. vt matrimonia ſeruorum nõ dirimantur etiam ſi diuerſos habeãt dños: ſed in cõiugio permanẽtes dñis ſuis ſeruiãt. Idem erit obſeruãdũ et ſi de volũtate dñoꝝ ſerui fuerint cõiũcti.

Mat. xix. a.

b ¶ habeant. ſed qd ſi dñi ſint in diuerſis prouincijs? Credo alterũ compellendũ vt vẽdat reliquo: vel ſi neuter emere vult, redimat eccl'ia. Non em̃ debẽt vxores a viris ſeparari: vt xxxiij. qõe. ij. quos deus coniunxit. et C. com. vtriuſqʒ iu di. poſſeſſionem. et arg. ff. de edi. edic. pleriqʒ. Nam peccarent dñi eos ſeparando: ⁊ ita ſaltem indirecte ſunt compellendi relaxare eos: vt extra de iudi. nouit. ſi non eſt qui emat. ⁊ potius ſequitᷣ vxor virum qʒ econuerſo. xiij. q. ij. vnaqueqʒ. Uel diſtingue an ancilla nubat volẽte dño, vel nõ: vt dixi. xiij. q. ij. vnaqueqʒ.

vxores a viris p dños nõ ſeparenᷣ.

c ¶ Legalis coniunctio. i. legitima. i. cõis conſenſus.

d ¶ Uolũtatem. maxime, quia etiam eis inuitis poteſt contrahi matrimonium: vt extra eo. c. j. Jo.

Quidam. ¶ Caſus. Expeditis impedimentis matrimonij in precedentibus cauſis, innectit Gratia. hanc. xxx. cauſam, in qua tractat de alijs impedimentis, ſcʒ de cognatione ſpũali, et legali, et impotentia coeundi

debeat, queſitũ eſt. Judicatũ eſt vxorem minime debere dimittiᵃ: non tñ ob chrĩ legẽ mulierẽ in ſeruitutẽ redigi: dũ ille nõ ex cõſenſu cõiugis ſe ſeruũ fecerit quẽ liberũ ipſa maritũ acceperat. Queritᷣ etiã ſi ſeruus vnius, alterius ancillã acceperit, an ſit coniugium inter eos? De his ita ſtatutum eſt in concilio Sabilonenſi.

¶ Legitima ſeruoꝝ cõiugia ſua aucte dñi non dirimant.

Dictũ eſt nobis ꝙ qdaʒ legitima ꝓuoꝝ cõiugia poteſtatiua quadã pſumptiõe dirimãt, non attẽdentes illud euãgelij: Quos deus cõiũxit homo nõ ſeparet. Uñ nobis viſum eſt vt cõiugia ſeruoꝝ non dirimãtᷣ etiã ſi diuerſos dños habeantᵇ: ſed in vno coniugio pmanẽtes dñis ſeruiãt ſuis. ⁊ hoc in illis obſeruandũ eſt vbi legalis coniunctioᶜ fuit, et per voluntatemᵈ dominorum.

¶ Cauſa. xxx.

Quidã ppꝛoꝝ frequẽtia impeditus filiũ ſuũ de baptiſmate ſuſcepit dum crederet ſe alienũ ſuſcipere. vxor aũt eius dũ callide vellet ſuſcipere propriũ ſuſcepit alienũ: quem vir adoptauit ſibi in filium: ⁊ ex vxore ſibi filia naſcitur: quã filio ſuo adoptiuo ſpirituali vxoris dũ vterqʒ eſſet in cunabulis tradidit. poſt triẽnium vxor moritur: et cõpater eiꝰ relictã cõpatris vxoris ſue vir clam ſibi deſpõſauit. aliquãtulum tp̃is effluxit ⁊ aliꝰ eã publice duxit in vxorẽ. Queritur primũ an vxori ſue debitum reddere valeat qui ꝓpriũ filium de ſacro baptiſmate ſuſcepit? Secũdo an ſpõſalia ↄtrahantᷣ inter infãtes? Tertio an ſpirituales vel adoptiui filij naturalibus copulari valeant? Quarto an vxorem compatris vxoris ſue alicui ducere liceat? Quinto an clãdeſtina deſponſatio manifeſte preiudicet?

¶ Queſtio. j.

Quod aũtᵉ ꝓpriũ filiuʒ in ſpũalem ſibi transferens, vxori ſue debitũ reddere nõ valeat, ratione ⁊ authoritate probatur. Nulla em̃ authoritate pmittiturᶠ vt qs cõmatri ſue carnaliter copuletᷣ. hic aũt vxorẽ ſuã ſibi cõmatrẽ effecit. non ergo illi vlterius carnaliter copulari poterit. Hinc deuſdedit ſancte Romane eccleſie epiſcopꝰ ſcribit Gordiano Hiſpalenſis ecclie epõ ⁊ fratri chariſſimo.

Apponit etiam incidenter de clandeſtinis nuptijs et ſolennibus. vt autem hec et alia faciat competentius, premittit thema: de quo quinqʒ elicit queſtiones.

Quod aũt. ¶ hec. q. diuiditur in tres partes: in prima|quaꝝ probat ꝑ duo ca. ꝙ ſi vir accipit filiũ ſuũ de ſacro fõte, ꝙ ſeparabitur ab vxore: ſed hoc non tenet. j. e. ca. dictũ. et de cogn. ſpi. cap. ij. Scda ibi: Ecõtra. Tertia ibi: Filia. Jo. de fan.

¶ Caſus. hic intitulatur prima queſtio, qua queritur vtrũ vir q ſuſcipit ꝓpriũ filium de ſacro fõte, poſſit reddere debituʒ vxori ſue. ⁊ certum eſt ꝙ ſic: vt. j. e. dictum. ⁊ ca. ſeq. Idem dixit Alexan. et de cog. ſpiri. ſi vir. G. allegat pro vtraqʒ parte: et primo ponit duo cap. q̃ vel ſunt abrogata, vel intelligũtur de ſeparatione que fit ad tẽpus propter penitentiã peragẽdã.

e ¶ Quod autẽ. hic depingitᷣ. j. qõ. an. ſ. q ſuſcipit propriũ filiuʒ de ſacro fonte, poſſit poſtea commiſceri carnaliter ſue vxori: cui p tale factũ cõpater factꝰ eſt? Et dicũt qdaʒ ꝙ ſic: lʒ canones varie loquantᷣ de eo. In primo et in ſcdo. c. dr ꝙ debeat ab ea ſeparari. In quinqʒ autẽ ca. ſeqntibꝰ dr contrarium, ꝙ nõ debeat ab ea ſeparari. Sed contrarietas hec ſoluitur extra de cogn. ſpir. ſi vir vel mulier. vbi dicit Alexã. ꝙ ſiue vir ſiue mulier ex malitia ſiue ex ignorantia ſuſceperit filium ſuum de ſacro fonte: non ideo a viro ſeparanda eſt, niſi ad ſeruãdam cõtinentiam poſſit induci. Idem dicit. j. e. de eo. Capitula ergo que dicũt ꝙ tales ſunt ſeparãdi, non tenẽt: qr ſunt cõtra euãgelium: ✝ qđ dicit ob ſolam cauſam fornicationis debere fieri ſeparationẽ. xxxiij. q. ij. quos deus. vel qđ dr in eis ꝙ debeãt ſeparari intelligas tandiu quouſqʒ penituerunt. Uel dic ꝙ ꝑ. Jo. ꝙ debent ſeparari ſub ea cõditione, ſi poſſunt induci ad continentiam: ✝ vt extra de cog. ſpi. c. ij.

maritꝰ propriũ filiũ de fõte ſuſcipiens non ob hoc eſt ab vxore ſeparandus.

✝ Et ſic alſ fornicatione. c. noſte. in glo. il lega in

f ¶ Permittitᷣ. hoc male dicit. innuit enim ꝙ non poſſit lem ꝛc. contrahere niſi inueniatᷣ cõceſſum: ſed contrariũ verum iuſ.